

360 éves a Váradi Biblia

NAGYVÁRAD,
NAGYVÁRADI VÁR
PARTIUMI KERESZTÉNY EGYETEM
2021. SZEPTEMBER 9-10.

A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI
REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET
CENTENÁRIUMI RENDEZVÉNYE

360
eyes
aVâradi
Biblia

NAGYVÁRAD | 2021. SZEPTEMBER 9-10.
NAGYVÁRADI VÁR | PARTIUMI KERESZTÉNY EGYETEM

A 360 éves Váradi Biblia ünnepe, *a Királyhágómelléki Református Egyházkerület centenáriumi rendezvényén*

Szervezők:

Királyhágómelléki Református Egyházkerület
Partiumi Keresztény Egyetem
Károli Gáspár Református Egyetem
Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport
Csillagocska Alapítvány
Petőfi Kulturális Ügynökség Kazinczy Műhely

Programok:

Tárlatmegnyitó, konferenciaelőadások,
könyvbemutató, misztériumjáték,
szerződéskötések.

Programfelelős-főszervező:

Pálfi József – rektor, lelkipásztor

KONCEPCIÓ

A nagy háború után a korabeli Nagy-Magyarország teljes körű átalakuláson ment át. A trianoni határmódosítást követően egyházi szempontból is új egyházi adminisztrációs és közjogi helyzet alakult ki. Az akkori Magyarország keleti részének egyházközségei (közel 200) a Románia felőli részre kerültek át (közel 270.000-es lélekszámával). Ennek következményeképpen a 8 csonka egyházmegyéből, amelyek a korábbi évszázadokban a Tiszántúli Református Egyházkerület szerves részei voltak, szükségszerűen létre kellett hívni a *Királyhágómelléki Református Egyházkerületet*. Az új egyházkerület megalakulását 1921. augusztus 16-án mondta ki a közgyűlés Nagyváradon. Száz esztendő múltán, éppen az idei esztendő (2021) augusztusában van ennek a nagy jelentőségű eseménynek a *centenáriuma*.

A centenáriumi rendezvény keretében amellet, hogy hálát adhatunk Istennek életünkért, megmaradásunkért, egyszerre ünnepelhetjük az idén 360 éves Váradi Biblia megszületését is. Az egykori „Erdély kapujaként” apostrofált váradi várnak, a benne folyó szellemi alkotó műhellyel (a Szenczi Kertész Ábrahám-féle nyomdával) és a vele szimbiózisban (és szomszédságában) működő egykori főiskolának meghatározó szerepe volt a Váradi Biblia megszületésében. Ma a Partiumi Keresztény Egyetem az egykori

schola illustre „jogutódjának” tekinti magát, még akkor is, hogyha egy időre megszűnt a kontinuitás közöttük. Kései utódokként erkölcsi kötelességünknek tekintjük, hogy az ún. *Károli Biblia* első jelentős revideált kiadására a *Váradai Bibliára* méltó módon megemlékezzünk, mivel az az egykori váradi főiskola tanárainak, hallgatóinak és a főiskolával szorosan együttműködő Szenczi Kertész Ábrahám nyomdájának az eredménye. Először szeretnénk a Váradai Biblia rendkívül gazdag széljegyzet-anyagát is önálló könyvben megjelentetni. Eddigi ismereteink szerint ez az első *átfogóbb teljes bibliakommentárunk*. Másfelől pedig egy misztériumjátékkal megeleveníteni a váradi vár elfoglalása közben történt Biblia-kiadás történetét is (közel 200 „*csillagocskás*” gyermek és felnőtt szereplővel). A kétrészes tematikus konferencia pedig szorosan kapcsolódik a Váradai Biblia művelődéstörténetéhez, a prédikáció nyelvének mai időszerű kérdéseire.

A váradi vár melletti, belváros felé eső terület manapság rendkívüli nagy veszélynek van kitéve. Itt volt az egykori városmag, a Péntekhely nevű település is (régie épületmaradványok, templom, temetőmaradványok jelzik ezt). A kérdés aktualitása ma azért is nagy, mert a jelenlegi városi építkezés kapcsán akár végleg eltűnhet az, ami egykor centrális jelentőségű volt. Amennyiben az említett maradék területet is beépítik, akkor talán az egykori Váradnak az utolsó helyszíneit sem lehet majd régészeti szempontból kutatni, és esetleg olyan értékeink veszhetnek el, amelyek nagyon értékes darabjai múltunknak. Nagyszabású rendezvényünket ezért teljes egészében a nagyváradi várba tervezzük.

Végül még egy egyáltalán nem mellékes szempont. A *Partiumi Keresztény Egyetem* természetes jogelődjét a *Sulyok István Református Főiskolát* a *Királyhágómelléki Református Egyházkerület* alapította 1990-ben. Az egyetem az elmúlt esztendőben (2020-ban) ünnepelte 30. évfordulóját. Mind az egyházkerület, mind az egyetem a korabeli főiskola szellemi gyökérzetén épült fel és folytatta több évszázados munkáját, küldetését.

A dátumok is sokat mondanak így: 1660(61) – 1990 – 2020.

PROGRAM

2021. szeptember 9. csütörtök

12.00 A rendezvény megnyitása (Nagyvárad, református kiállítóterem)

12.30 A nagyvárad, vár és Várad Biblia

A 17. századi nagyvárad, vár bemutatása

- helyszíni bejárás - Mihálka Nándor (régész)

A Várad Biblia címlapvariánsai – KRE restaurált példányának bemutatása - Emödi András (KRE levéltárosa)

Videóinstallációs kiállítás a Várad Bibliáról – Balázs Zoltán

(PKE, BMK MT, egyetemi adjunktus), Antal-Fórizs Sára (PKE)

14.00 Indulás a Partiumi Keresztény Egyetemre

15.00 A Várad Biblia – konferencia (Partiumi Keresztény Egyetem, Díszterem)

15.00 Kurucz György (KGRE, BTK, Történettudományi Intézet, tanszékvezető, egyetemi tanár): *A európai nagypolitika és az Erdélyi Fejedelemség Várad török kézre kerülésének időszakában*

15.25 Graeme Murdock (Trinity College Dublin, egyetemi tanár): *A Várad Biblia beágyazása a reformáció, illetve a reformáció második hullámának, a puritanizmusnak oktatásügyi, bibliamegértési hagyományába*

15.50 Zabán Bálint Károly (KRE, lelkipásztor): *A nagyvárad puritán kör – Köleséri Sámuel mint a Várad Biblia széljegyzetei írójának élete, szolgálata, munkássága*

16.15 Ösz Sándor Előd (EREK, Egyházkerületi levéltáros): *Az Erdélyi Református Egyházkerület gyülekezeteiben őrzött Várad Bibliák*

- 16.40 Kurta József** (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár, könyvtáros): *A Kolozsvári Református Teológia Nagykönyvtárának Váradai Bibliái*
- 17.05 Oláh Róbert** (Tiszántúli Református Egyházkerület Közgyűjtéményei, tudományos főmunkatárs): *A Váradai Biblia példányai a debreceni és a sárospataki református gyűjteményekben*
- 17.30 Herman M. János** (PKE, ny. egyetemi tanár): *Pethe Ferenc életútjáról. Utrechti (1794) és a pesti (1817) bibliakiadásai*
- 17.55 Verók Attila** (PKE, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, tanszékvezető egyetemi docens): *A Váradai Biblia értelmiségi olvasói a 17-18. századi Kárpát-medencében. A könyvjegyzékek tanulságai*
- 18.30 Együttműködési szerződés aláírása** (a Károli Gáspár Református Egyetem és a Partiumi Keresztény Egyetem között)

19.00 Vacsora

2021. szeptember 10. péntek

- 9.00 Könyvbemutató - A Váradai Biblia széljegyzeteinek első önálló kiadása (Partiumi Keresztény Egyetem, Dízsterem)**
A nyelv, mint létformáló „hatalom” – konferencia. Időszerű kérdések az anyanyelvű Szentírás-használat, igehirdetés kapcsán. Igehirdetésünk nyelve(i)?, nyelvi identitásának kérdései. Közös gondolkodásra való meghívás: milyen nyelven prédikáljunk kisebbségben, szórványban, kétnyelvűségi helyzetben? A tanulmányokat önálló kötetben fogjuk megjelentetni.
- 9.30 Viskó István** (KRE, lelkipásztor): *A puritanizmus anyanyelvi programja*
- 9.55 Balázs Géza** (ELTE, PKE, BMK NyIT, tanszékvezető egyetemi tanár): *„Mert mikoron valamit neked adonk, a tiedet adjuk neked, Uram” (Jókai-kódex). A prédikáció nyelve mint nyelvpolitikai kérdés (A liturgia-nyelvválasztás és annak lehetséges hatásai, a nyelvhalál kérdése)*
- 10.20 Flóra Gábor** (PKE, GTK, HT, egyetemi tanár): *Társadalom – nyelv – identitás – nemzetpolitika*

- 10.45 Kiss Tamás** (Nemzeti Kisebbségkutató Intézet): *Aszimmetrikus párhuzamos világok Erdélyben*
- 11.10 Szilágyi Ferenc** (PKE, GTK, GT, egyetemi docens): *Partium többségi és kisebbségi társadalma és vallási nyelvtérképe*
- 11.35 Péntek János** (BBTE, ny. egyetemi tanár): *A kétnyelvűség és az asszimiláció viszonya az egyházi nyelvhasználat szemszögéből*
- 12.00 Nádor Orsolya** (KGRE, BTK MNyT, egyetemi docens): *A kelet-közép-európai nyelvek útja a bibliafordításoktól a nemzeti nyelvek kialakulásáig*

12.30-13.30 Ebédszünet

- 13.30 Magyarai Sára** (PKE, BMK, NyIT, egyetemi docens): *Ha emberek nyelvén szólok – akkor melyik nyelv legyen az?! Értekezés a szórványbeli felekezeti nyelvhasználat lehetőségeiről és hatásáról*
- 13.55 Vetési László** (szórványkutató-lelképásztor, szociográfus): *Társadalmi nyelv – versus – egyházi, szakrális nyelv*
- 14.20 Somogyi Alfréd** (Selye János Egyetem, Calvin János Teológiai Akadémia, egyetemi tanár): *Asszimiláció és nyelvváltás Szlovákiában*
- 14.45 Cserniczkó István** (II. Rákóczi Ferenc KMF, egyetemi tanár): *Nyelv, identitás és felekezeti hovatartozás összefüggései a kárpátaljai magyarok körében*
- 15.10 Gudor Botond** (egyháztörténész, esperes-lelképásztor): *A kétnyelvűség útvesztői*

15.35 Szünet

- 16.00 Kocsev Miklós** (KGRE, HTK, tanszékvezető egyetemi tanár): *Az életet teremtő isteni Ige, mint „Vízmeríteni drága hely” az élet hevében*
- 16.25 Terdikné Takács Szilvia** (szakértő, Petőfi Kulturális Ügynökség - Kazinczy Műhely): *Egy liturgikus nyelvváltás és környezete. Közhasználatú ima-és énekeskönyvek a második vatikáni zsinat előtt és után.*

16.50 Kabai Kitty (lelkipásztor): *Spiritualitás és nyelvhasználat (Hamvas Béla nyelvelmélete). Egy magyar géniusz – (magyar) szakrális nyelve*

17.30 **Állófogadás**

19.30 Zsoltár a Váradai Bibliáért. Bibliás misztériumjáték

– Színpadi előadás a Csillagocska Alapítvány gyermek- és felnőtt csoportjainak (200 fő) bemutatásában.

Rendezők: Dimény Levente és Tóth Tünde.

Helyszín: Nagyváradai vár, nyári színpad.

„A nagyváradai történelem és a magyar biblianyomtatás egyik kiemelkedő pillanatát kívánjuk megragadni előadásunkkal, nevezetesen a Váradon készült új fordítású biblia török ostrom alatti történetét. Szerkezetileg, dramaturgiailag misztériumjátékként építjük fel az előadást, a történet eseményeit stációkként kezelve. Célunk egy olyan közösségformáló mai misztériumjáték megalkotása, mely kifejezetten magyar népi és komolyzenei alapokra építve, a zene és a tánc segítségével beszéli el a Biblia történetét, hangsúlyozva, hogy nehéz időkben a hit, a közösségi összetartás mennyire fontos lehet egy nép túlélésének szempontjából, ugyanakkor a török ellenfelet sem démonizálva, hanem a török hadseregen belüli emberi pillanatokot megerősítve, egymás kultúrájának az elfogadására buzdítva.” (Dimény Levente, Tóth Tünde) – Tervezett előadásunk rendezőpárosának eszmei gondolatmenetét folytatva, a Csillagocska Alapítvány azonosul a misztériumjátékban megfogalmazott hitbéli közösségépítés gondolatával. Intézményünk közel kétévtizedes munkájára visszatekintve tapasztalható, hogy a kezdetek óta egy olyasfajta közösséget kívánunk létrehozni, amelynek minden stációjában, mint egy mérföldkő, fontos szerepet tudjon betölteni az a gondolat, hogy a kialakított közösség által egy hitében és nemzeti öntudatában erős, jövőre tekintve életképes emberi hagyatékot tudhasson magamögött. E nemes célunk eléréséhez szükségesnek tartjuk a kisebb közösségek kialakulását, amelyek megerősítik a nagy

közösség öntudatos építkezését, mely által célkitűzéseink hatékonysága felívelhet. Ezen fajta gyarapodás természetessége megkívánja az évszázadok óta kialakult magyarság hagyományainak, néprajzi szempontból értékes kincseinek életben tartását, illetve ezek széleskörű továbbterjesztését, amelynek legtökéletesebb formáját gyermekeinknek jó példát mutatva és ezáltal őket oktathatjuk meg. Ezen nevelési és oktatási elvünket követve alapítványunk széleskörű tevékenységét az óvodai oktatás mellett, táncos gyermekeink zenész növendékeinkkel kiegészülve százötven gyermek és ifjú rendszerességgel gyakorolja. A jó példát mutatva, „megirigyelve”, a felnőtt korosztály is igényét fejezte ki a műfaj iránt, így a hagyományörző tevékenységünk közel száz felnőttet számlálhat kisebb közösségeink tagjaiként. Felnőtt csoportjaink a tánc, a népdal, a citerajáték, valamint a kóruséneklés műfaját gyakorolják heti rendszerességgel, tagjaink időnként célként kitűzött nagyobb előadásaink bemutatásának aktív részesei. Ez nem történik most sem másképpen. A tervezett misztériumjátékot a Csillagocska közösség körülbelül 200 tagjával visszük színre, akik számára a néphagyomány által nyújtott értékes kapaszkodó mellett egyenrangú fontossággal bír egyházi értékeink megőrzése. Ez alkalommal a Váradi Biblia, valamint az egyházkerületünk centenáriumi évfordulója közösségünk számára oly fontossággal és erővel bír, hogy nemzeti kötelességünk e mérföldkö mellett úgy elhaladnunk, hogy tervezett előadásunkkal méltó örökséget hagyjunk a jövő számára, amely tartalmazza hitbeli és nemzeti értékeinket.

A VÁRADI BIBLIA 360. A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET 100. ÉS A PARTIUMI KERESZTÉNY EGYTEM LÉTREJÖTTÉNEK 30. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

A *Csillagoska*
Alapítvány BEMUTATJA

Zsoltár a Váradi Bibliáért

2021 SZEPTEMBER 10. 19.30 ÓRA

NAGYVÁRADI VÁR, VÁRSZÍNPAD

ELŐADÓK

Csillagoska Alapítvány Táncgyűjtései, Csillagoska Pedagógus-körusa, Váradi Dainokok, Csillagoska Es Soroglya Zenekar, Marius Bulzan, Pálfi József

ALKOTÓK

Táncpedagógusok: Dimény Eszter, Imre Béla, Konrád Tamás Zsolt | **Zenei Munkatársak:** Bartalis Botond, Benedek Árpád, Brugós Anikó, Dallos Levente, Márkus Zoltán | **Jelmestervező:** Lokodi Aletta | **Diszlettervező:** Szóke Zsuzsi | **Diszlet-kivitelező:** Calyx Graphic | **Rendező:** Tóth Tünde, Dimény Levente | **Eredeti Ötlet:** Pálfi József

TÁMOGATÓK

K. R. E. | Károli Gáspár Református Egyetem

INTERPACK

IMAGO

